

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

19. De restitutione legis secundum æquum & bonum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

utiq³ quod minus est. & reg. 80. eod. In toto partem non est dubium contineri, quare cui testamentum facere concessum est, ei etiam codicillus: Contra cui codicillum prohibitum facere, eidem multo magis testamentum. Item, cui tempore Quadragesimæ esset carniū permissus est, ouorum quoque permissus censetur. Nam concesso Principalī, conceduntur etiam accessoria.

CAP. XIX.

De restrictione legis secundum æquum & bonum.

Æquum & bonum opponitur iuri stricto, ut bonum proprietati tenaciter adhæret: de quo sermo Reg. 90. ff. In omnibus, maxime tamen in iure, æquitas spectanda est. Hinc illud enatum, *Summum in summ a iniuria.*

Æquum & bonum, siue epieikeia est emendatio iusti legitimi: dicit enim aliquem casum à lege propter æquitatem excipiendum esse, qui alioquin verbis vniuersalibus legis comprehenderetur. Æquitas enim ratio interdum dicitur, concurrente aliqua circumstantia, contra verba legis agendum esse; quod uis non contra mentem Legislatoris: quippe Legislator, si interrogatus fuisset, utrum ad hunc quoque eventum legis suæ obligationem extendi vellet, utique negasset: vel nunc quoque, si adesset idem diceret. Consentit S. Thomas definiens, quod epieikeia siue æquitas sit correctio legis, ubi deficit propter vniuersale. V. C. si lege civili cautum sit, ne ciuitatis portæ aperiantur, aperiri tamen possunt ac debent, et casu, quo ciues, hostium imperum fugientes, ad ciuitatem se recipere cupiunt. Et lex Ecclesiastica de ieiuniis

ieiunio, omnibus Christianis adultis vniuersaliter posita, non obligat infirmos, aut periculo infirmitatis obnoxios, si ieiunarent.

NB. In legibus obligantibus potius, quam infirmantibus epieikeiæ locus est, nisi de voluntate Legislatoris ex aliquo signo constet. Sic enim testamentum non valet coram 3. testibus, etsi in aliquo casu, lege aut voluntate Principis non excepto, plures haberi non potuerunt: nec valet matrimonium sine Parocho & testibus, celebratum tempore pestis, etsi ii interesse non potuerint. Quæ eiusmodi leges præscribunt formam substantialem: sine substantia autem actus subsistere non potest. Deinde ad vitandas fraudes interest Reipubl. ita obseruari, posthabito particulari incommodo per accidens aliquando interueniente.

Si manifestum sit, casum aliquem, ob speciales 3
circumstantias, à lege generali excipi oportere, interpretatio talis à quouis fieri potest.

NB. Si concurrant duo præcepta, quæ simul seruari non possunt, posthaberi debet minus, V. C. Ecclesiastica legi diuinæ & naturali. Deinde si legis obseruatio à maiori bono altioris virtutis impediatur, sic V. C. Missa die festo omitti potest, vt proximo ægro-
tanti subuenias.

In dubio. Vtrum lex in particulari casu per epieikian cesset, Princeps consuli debet, iuxta l. i. C. de legibus, vbi Imperator ait; *Inter aequitatem, eiusq; interpretatam interpretationem, nobis solis, & oportet, & licet inspicere.* 4

Qui excusatur ab eo, quod in præcepto accidentale est, debet tamen obseruare principale, si possit. 5
Ratio. Quia principale non trahitur ab accessorio.

V. C.

V.C. qui ob profectionem, negotium vel infirmitatem in die ieiunii cogit ut pradium anticipare, debetis deinde nihilominus ieiunium seruare si possit. Quia determinatio temporis, secundum consuetudinem quã hodie vtimur, prandedi circa meridiem, vel hora ante meridiem, videtur esse tantum accidentale, vel saltem secundarium requisitum ad ieiunii formam. Aliud exemplum habes in eo, qui die festo ad vnicam eius loci Missam accessit, cum iam præfatio cœpta est, debet is quod reliquum est missæ, audire: nam quæ à consecratione vsque ad sacerdotis communionem peraguntur, propriè & substantialiter ad sacrificium Missæ pertinent, reliqua verò quasi accidentariè annexa sunt. Si autem circa præfationem discedere debeas, & quod principale est sacrificii negligere, non peccabis, etsi totam Missam intermittas: quia destructo principali, destruitur etiam accessorium.

6 Si præceptum sit de re indiuidua, qui excusatur parte eius substantiali excusatur à toto, nisi pars præcepti, quæ seruari non potest, exigua sit: eam autem voco partem indiuiduam in cuius parte substantiæ præcepti seruari non potest, consequenter si vnam partem substantialem præcepti auferas, totum corruit. Exemplum habes in eo, qui præuidet, se debere in die ieiunii, post meridiem, binam refecturam capere, is etiam mane ientaculum accipere non prohibetur. Deinde qui vouit se rosarium vel speras oraturum, & non potest orare totum, excusatur etiam à parte.

Quod si pars præcepti, quæ seruari non potest exigua sit: vt qui reliquum obseruat, censetur etiam moraliter implere præceptum, quoad substantiam

Tunc
in præ
tem il
moria
uariu
mnes
respon
dos, q
Aliud
num;
eam p
detur.
manè
ieiunan
offula
go, quo
nat, i
tur.

Si pr
vna eius
pe in qu
C. Sa
recitan
horas p
infirmi
non pe
abstine
uidua
Vtile pe
Docto
possit.
Qui ob
ma à iei

Tu

Tunc autem exigua & non notabilis videri debet, in præceptis sub culpa mortali obligantibus, si partem illam culpam omittendo & reliquum seruando, mortaliter aliquis peccaturus non sit, V. C. Qui breuiarium suum amisit, in matutinis alicuius feriae omnes Psalmos memoriter sciat, sed tres lectiones cum responsoriis nesciat, obligatur ad Psalmos recitandos, quia tunc pars, quæ omittitur notabilis non est. Aliud verò dicendum de matutinis nouem lectionum; quarum omissio notabilis censetur, quare qui eam partem recitare nequit à toto excusatus esse videtur. Item qui ieiunium seruare non potest, nisi manè offam comedendo: is de cætero, si certus sit, se ieiunare posse, tenebitur: nam frustillum panis aut offula exiguam ieiunii violationem esse inde colligo, quod qui sine causa ita violat, & de cætero ieiunat, mortalis peccati damnari non posse videatur.

Si præceptum sit de re diuidua, qui excusatur ab vna eius parte, debet tamen seruare alteram, quippe in qua præcepti substantia consistere potest. V. C. Sacerdos qui ob aliquam causam impeditur à recitandis Matutinis, tenetur nihilominus recitare horas paruas & vespertas, si possit. Item, qui ob infirmitatem, aut corporis labores vna refectione non potest contentus esse, debet tamen à carnibus abstinere: quia hæc duæ partes ieiunii inter se diuiduæ sunt. Hinc hic locum habet reg. 37. in 6. *Vtile per inutile non debet vitari*: quam Regulam Doctores intelligunt, si vtile ab inutili separari possit. Nam alioquin vitato vno, vitatur totum. Qui ob aliquam causam maiore parte quadagefimæ à ieiunio excusatur, tenetur nihilominus iis diebus ieiua-

7

bus ieiunare, quod ratio excusationis manifestò cessat, nam præceptum Quadragesimæ, item Canonici officii habet partes inter se diuiduas, in quibus singulis ratio Ecclesiastici ieiunii, abstinentiæ, vel canonicæ orationis seruari potest. Dixi, si manifestò cesset. Nam si certus aliquis sit adesse impedimentum excusans à maiore parte officii canonici, aut Quadragesimalis ieiunii; dubitet verò, quoties in hebdomada ieiunare, aut quantam officii partem sine læsione corporis persolvere possit; tunc episcopus dictabit, quod pars certa trahat ad se partem minorem incertam, hominemque omnino exoluat obligatione legis: cum alioquin propter dubium, scripturorum & anxietatis materiam oriri per facile esset.

CAP. XX.

De Excusatione ob Ignorantiam.

1. **P**ROBABILIS ignorantia non solum à culpa excusat, ut supra prob. tr. 2. cap. 4. Sed etiam à pœna; ratio sumitur ex cap. 2. de constit. *Rem, qua culpa caret, in delictum vocari non conuenit.* Nam pœna decernitur ob culpam: Ergò cessante culpa, ut causa, cessare debet & pœna ut effectus, siue reatus pœnæ.
2. Ignorantia crassa seu supina non excusat à pœna legis, etiam graui; cum neque à mortali peccato excuset.

NB. Si tamen pœna decreta sit scienter; ac tamen peccantibus, non comprehenduntur delinquentes ex ignorantia nisi affectata sit.
3. Ignorantia vincibilis, non crassa, excusat à pœna ordinaria graui. Nam sicut illa grauitatem culpæ minuit, & venialem efficit; ita etiam æquum est, ut pœna minuat.